

Észak-alföldi Regionális Diákszínjátszó Találkozó

– A dráma nyomában –

Jászay Tamás

Nyíregyháza, 2022. április 1-3.

Három sűrű napra látta vendégül Nyíregyházán a Vásárhelyi László Alapfokú Művészeti Iskola összes termeiben Demarcsek Zsuzsa és ütőképes, profi csapata az észak-alföldi régióból érkező csoportokat. A nagyszámú helyi erők mellett sárospataki, miskolci és debreceni csoportok is megjelentek, meg persze a nyíregyházi bázishoz jó ideje testvérvárként csatlakozó nagykállói Korányi Frigyes Görögkatolikus Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium is több előadással képviseltette magát. Félő, hogy ez utóbbi mindezt utoljára tette: úgy hírlík, az új iskolavezetés évtizedes hagyományt kíván megszüntetni, mondván, semmi szükség a drámás képzésre, ahová csupa problémás gyerek jár... Ostoba és cinikus, tudatlanságról és szűklátókörűségről tanúszkodó vélemény – azok, akik a három nap alatt Nyíregyházán játszott tizenkét élő és egy online előadást megnézték, nem gondolhatják mindezt másképp.

A három nap alatt látott előadások többségét kortárs magyar drámák nyomán készült feldolgozások, illetve a csoport, vagy egyik tagja által újonnan írt szövegek alkották, de találkoztunk klasszikus magyar, illetve külföldi alapanyagból kiinduló előadásokkal is. Demarcsek Zsuzsa olyan típusú szervező, akit nem riaszt semmilyen nehézség, ráadásul amikor a felmerülő problémákat parádésan megoldotta, azonnal új kihívásokat teremt magának és kollégáinak. Néhány évvel ezelőtti találmányát országos szinten is szabadalmaztatnám: mindegyik csoport előadását két másik csapat „kötelezően” végignézte, majd az egyik egy montázs-, kollázs- és egyéb technikákkal készült plakáton (amit a fellépők megkaptak ajándékba), míg a másik egy néhányperces újrarájátszásban összegezte mindazt, amit látott. Ezek az eredeti, jó humorú, olykor akár az eredeti műnél is jobb színvonalúnak bizonyuló esszenciák élesen rámutattak egy-egy produkció hiányosságaira, meg persze fő erényeire is. Ezért volt amúgy jelen a háromtagú zsűri is: Győrei Zsolt drámaíróval, dramaturggal, a Színház- és Filmművészeti Egyetem oktatójával, továbbá Regős János rendezővel, íróval, a Szkéné Színház egykori igazgatójával és a Magyar Szín-Játékos Szövetség elnökével közösen láttuk el a vonatkozó teendőket.

Az idei fesztiválra lehetett online is nevezni: a **sárospataki Árpád Vezér Gimnáziumból** a **Pataki Komédiások** csapata küldte be Karinthy Frigyes *Az emberke tragédiája* című paródiája nyomán készült, Szabó Viktória és Remeczki Imre felkészítő tanárok közreműködésével született negyvenperces filmjét. A munka eredetileg egy korábbi pályázati felhívásra született és nyert. Feltétlenül ki kell emelni a videós munka igényességét. Jó felütés, ahogy az egyforma fekete ruhába bújtatott játékosok között a kis piros ördögszarvakat egyedüli kiegészítőként viselő Lucifer különböző szituációkba belesétál, mesterien tönkretéve azokat. A helyzetek mind azonosak, ahogy a kifutásuk is: fiatalembereket látunk társaságban, akik beszélgetnek, szórakoznak, jól érzik magukat, ám amikor az ördögi kísértés megjelenik, mind a mobiljához nyúl, és

megszakad a kapcsolat a külvilággal. Kár, hogy az előadás nem kezd a későbbiekben mindezzel semmit, majd ezt követően is megelégszik a Karinthy-szöveg illusztratív felmondásával. Pedig, ha valahol, itt volna igazán helye a diákok saját, akár tiszteletlen gondolatai közzétételének és eljátszásának a félelmetes kötelező olvasmány apropóján.

Két, nagyon különböző külföldi klasszikussal is dolgozott Vona Éva **Nagykállón** a kilencedikesekkel. A Parti Nagy Lajos által át/újraírt *Pinokkió* nagyszabású, nem éppen sikerült vállalkozás, aminek leginkább emlékezetes momentumai Sebők Mihály alakítása a címszerepben: a vékony, magas fiú tagjait mintha valóban csavarok és szögek illesztenék egymáshoz, akrobatikusan koordinálatlan mozgása, gyermekien naiv rácsodálkozása az őt körülvevő és vesztere törő világra kellemes pillanatokot szerez. Rengeteg jó és kevésbé jó ötlet keveredik az előadásban, aminek az ideális működését praktikus dolgok akadályozzák, például a több tucat nyúl-farknyi jelenet között folyton hol ki-, hol becipelt asztal és négy szék: a sok mászkálás, pakolás, egymás állandó kerülgetése a dráma amúgy is halovány erejét csökkenti, holott jófajta pedagógiai thriller is kerekedhetne akár az életre kelt fabábu históriájából.

Öt nagykallói végzős lánnyal vitte színre Vona Éva a klasszikus abszurd mintadarabját, a *Nyílt tengerent*. Élet és színház összeért: a parlamenti választásokat megelőző estén kortesbeszédéről, kampányról, szavazatszámolásról hallgatni a mrožeki körmondatokat önmagában különös élmény volt. A pillanatnyi aktualitás azonban nem volt képes eltüntetni a darabot vastagon befedő porréteget: nem állítom, hogy a hatvanas, hetvenes évek után nem lesz újra helye és ideje az abszurdnak itt és most, ugyanakkor a szigorúan politikai alapon, a mindenáron túlélés jegyében egymás életére törő parlamenterek vicces vívása egy csónakban szerény hatásfokkal tudott működni. És bár a játékosok a komoly szövegmennyiséget tisztességgel elsajátították, az előadás színházi része is hibádzott: a nézőtér és a színpad közötti területet vastagon borító, összegyűrt napilapokból felhalmozott tengert meg kellett, lehetett volna mozdítani – az talán a szöveg munkát is dúsította volna.

A diákszínjátszás mindenkor, megoldatlan problémája a megfelelő alapanyag megtalálása (erre még visszatérek végül, a fesztivál négy legjobb előadása kapcsán): amíg nincs egy olyan online adatbázis, ahol jó minőségű, diákokra is szabható színpadi szövegek gyűjteményéből válogathatnak a csoportvezetők, a darabválasztást inkább a véletlen és/vagy a szükség határozza meg. És persze olyan is van, hogy a rendezőtanárral telitalálatnak véli felfedezését, amit a zsűri némi értetlenkedéssel fogad. Valami ilyesmi történt a **nyíregyházi Zsöllye** csapatának *Y-elágazás* című előadása esetében: Mandler Mónika rendezte Lénárd Róbert sematikus, jól ismert modellekből táplálkozó darabját. Az *Éhezők viadalába* oltott *Legyek ura*- és *Squid Game*-történet némi moralizálással és üzenetet hordozó dalokkal enged betekintést egy fiatalokból álló közösség életébe, pontosabban annak egy meghatározott szakaszába. Az Y-generáció tagjai a túlélésért küzdenek a kis magyar valóságshow-ban, ami egyébként remekül indul: azonosítható, ismerős karakterek és típusok divatbemutatószerű antréjának, meg a közben maguk által előállított élőzenének örülhetünk az első percekben. Két konferanszié kommunikál a csoporttagokkal és velünk a zárt közösségben zajló társadalmi kísérletről. Hullanak a játékosok, mint a legyek, közben nekünk pedig az együttélés szabályairól, az összefogás lehetetlenségéről kell(ene) gondolkodni. Az erős indulás után azonban elpárolognak az energiák, aligha függetlenül az alapanyag egyre didaktikusabb irányok felé kanyarodásától. Az előadás ereje a csoportmunkában rejlik: a tucatnyi játékos mozgatója, a köztük lévő dinamizmusok működtetése komoly teljesítmény.

A miskolci Hámori Waldorf Iskolából érkezett *Szegény Dzsoni és Árnika* is hiányérzetet hagy maga után, miközben az előadást rendezőként is jegyző Simonyi Zoltán adaptációja figyelemre érdemes munka; szövegének jó minőségű humorát ki kell emelni. Gond inkább a belső arányokkal, a színházi ízléssel, a játsszók helyzetbe hozásával van, de hozzá kell tennem gyorsan, hogy ez mind orvosolható, merőben gyakorlati gond. Nagyon vegyes a csapat: van, akinek ösztönös érzéke van a blöddlihez, más mintha azt sem tudná, hogyan és miért került a színpadra, és egymás munkájának figyelése, a közös ügyért való áldozathozatal is hagy még maga után kívánnivalót. Ahogy mondtam, rengeteg a praktikus maszatolás, amin a hangsúlyoknak az absztrakció, stilizáció irányába való áthelyezése sokat segítene. Jó az, ahogyan a játsszók egyéni képességei, készségei fókuszba kerülnek, talán ezzel is lehetne bátrabban bánni. Hangszeren játszani tudó fiatalok vannak a színpadon, akik az időről időre bekövetkező közös éneklésnél mégis mintha gyászindulót fújnának: a koncentráció, az egymásra figyelés, a lendület megtalálása fényekkel lendítené előre a csapatot.

Négy olyan előadás is szerepelt a fesztiválon, melyet a fellépő csoportok írtak és vittek színre. A nyíregyházi Színjátszó-SOKK csapatával a helyi színház színművésze, Nagyidai Gergő két előadáson is dolgozott. Először saját darabját, az *Oszkárt* láttuk, ami jelen formájában ígéretes kezdemény, mind a szöveget, mind a színpadi megvalósítást tekintve. A címet ne személynévként, hanem köznévként, a népszerű telekocsiszolgáltatás elnevezéseként értsük most: pazar az indulás, az, ahogyan a nagydumás oszkáros csávó összeszedi mit sem sejtő áldozatait, majd egy olyan burleszkbe illő jelenetsor következik, aminek a vége halálos közúti baleset. Snitt, majd egy fura, falanszterszerű helyre kerülünk, ahol újraprogramozzák a holt lelkeket. Az üres térben lebegő, húzható-vonható, vékony takaróföliák megalapozzák, de nem teljesítik ki a földöntúli hangulatot, a mostaninál jóval több játéklehetőség rejlik bennük. A disztópikus világ szabályrendszere egyszerre ismerős és kiszámíthatatlan, az alig húszperces játék váratlanul szakad meg – kíváncsi lennék, hogyan folytatódik a történet.

A szintén ezzel a csapattal készült másik Nagyidai-rendezés, a *Számomra halott* attól nagyon izgalmas, mert a szöveg szerzője a csapat egyik diákja, Olajos Emese. Lehet, sőt kell javítani a textuson – nem hiszem, hogy azért jöttem rá az előadás ötödik percében a titok nyitjára, mert túl sok krimet olvasok –, de mindenképpen tiszteletet parancsol, ha valaki ekkora fába vágja a fejszéjét. Szerelmi-családi bűnügyi históriát látunk: szakítás után van a mély depresszióba zuhant lány, akit apja, anyja, legjobb barátnője sajátos eszközökkel próbál vigasztalni. A szürreális, a groteszk irányába nyugodtan lehetne még tolni a játékot: a minimalista szcenírozásnak jót tett a falra rajzolt ablak vagy a tapsra elalvó lámpa, de van még ezen a vidéken bőven játéklehetőség. A sötétben a lánya fölé némán magasodó apa, a lakásajtóból a lánnyal telefonáló anya, a valóságra tökéletesen vak, éppen ettől nagyon vicces új nő után a rendvédelmi szervek bénázása teszi fel az i-re a pontot.

Az **Antré csoport** *Te feminista ork!* című életjátéka Mandler Mónika rendezése, a nem titkoltan nagyon is személyes indíttatású szöveget a csoport tagjai jegyzik. „Felvilágosító” szándékát nem leplezi az előadás: az iskolai bullying és annak elágazásai a fő téma. A színrevitel jelzésértékű és visszafogott, így könnyen tudunk a szereplők közötti viszonyokra fókuszálni, és hát van is mire: te jó ég, milyen könnyen kicsúsznak a gyilkos, kegyetlen szavak az angyali mosolyú lányok szájából... Kicsit sok a mellérendelés: a témák, motívumok között valamiféle hierarchiát érdemes volna működtetni, a jeleneteket elválasztó zenék tudatosabb kiválasztása segítené a fókuszpontok megtartásában. Minden hiányérzet ellenére fontos, elgondolkodtató, a

középiskolás korosztály hétköznapi gondjairól elsőkézből tudósító, nem csak a kamaszok generációjának szóló előadás született.

A szintén **nyíregyházi Vasvári Színjátszó Kör** *Időközben* című darabját Győri Izabella és Tarné Pásztor Nikoletta jegyzi szerzőként, az utóbbi rendezőként is közreműködött. Itt is jó az alapszituáció: a vasúti pályaudvaron mindenféle ember egymásba botlik, ha akarja, ha nem. Egy késéssel érkező vonat (ki hallott már ilyet) jóvoltából egy születő barátság első lépéseinek vagyunk tanúi: a művészeti egyetemre felvételiző lány saját képességeivel szembeni bizonytalanságát a padon mellé telepedő társa győzi le. És közben zajlik az állomás élete, hangos foci-drukkerekkel, fontoskodó családdal, nem működő italautomatával és így tovább. Amit látunk, korántsem érdektelen, ugyanakkor érezhetően a legelső lépéseknél járnak az alkotók. Muszáj lenne, hogy a népes csapat minden tagjának megfelelő minőségű és mennyiségű, lehetőség szerint személyre szabott anyag kerüljön a keze ügyébe, amit aztán érzékeny tanári közreműködéssel tud formálni és alakítani.

És végül essen szó a négy leginkább emlékezetes előadásról, melyek feltűnő közös vonása, hogy – javarészt szemben a legtöbb korábban említettel – létező, részben vagy egészben a mai magyar színpadi kánon részét képező drámai szövegekből születtek. Ahogy Győrei Zsolt kollégám korán észrevételezte: újra és újra megbizonyosodhattunk arról, hogy emlékezetes színpadi előadást legelsősorban jól megírt drámák alapján lehet létrehozni. Az alább bemutatott produciók felvillanyozó színészi játékkal, komoly rendezői tapasztalattal, határozott színházi látásmóddal hívták fel magukra a figyelmet.

A **nagykállói tizenegyedikese**k Vona Éva vezetésével komoly feladatra vállalkoztak, amit rendkívül magas színvonalon abszolváltak. Molnár Ferenc *Az ibolyáját ezúttal Kóristát felvesszünk* címen játsszák: a színigazgató szerepében Tyukodi Dániel, a komponistaként Sente Szilárd, az utolsó női „áldozatként” Horváth Petra remekel. Bevallom, sokadszor is lenyűgöz a molnári dramaturgia működése élesben, de ez esetben még inkább az, hogy a fiatalok milyen könnyed profizmussal és nagyvonalú eleganciával dolgoznak a százévesen is delikát szöveggel. Tyukodi Dániel hibátlan ritmusérzéssel, minden apró részletre kiterjedő figyelemmel rajzol hiánytalan képet a folyton a szakadék szélén egyensúlyozó, idegbetegségre hajlamos direktorról. Kifogyhatatlan energiákkal, világklasszis karmesterként vezényli és manipulálja az igazgatói iroda küszöbét újra meg újra átlépő káoszt és annak képviselőit. Ehhez persze kellenek a remek partnerek: a hol villanásnyi, hol néhány mondatnyi, hol rövidjelenetnyi időre feltűnő epizodisták egytől egyig remekel.

Be kell vallanom, Pozsgai Zsolt írásművészetével szemben inkább negatív elfogultságaim vannak. A *Liselotte és a május* című anyaghoz többször volt már szerencsém, főleg amatőr és diákszínjátszó körökben: a Liselottéhoz beállító, majd egyként rút véget érő férfiak története mérsékeltén érdekes, melodramatikus lágéban szóló, vékony történet, de megkockáztatom, hogy a **Kortina Színpad** Mender Mónika rendezte előadása erősebb lett, mint maga az alapanyag. Ebben a felállásban a nők váltakoznak, vagyis mindegyiküket más játssza minden jelenetben, miközben a férfi egy és ugyanaz: Sente Szilárd valóságos gyorslötty- és átváltozóművészként hozza az idétlenebbnél idétlenebb karaktereket, elég ügyesen kordában, azaz legtöbbnyire a jó ízlés határain belül tartva a fura fickókat. Gyors, pontos, jó váltások tanúi vagyunk, miközben a hátsó falon gyűlnek a halott férfiak trófeái. A játszó odaadó vállalása révén nagy játék kerekedik egy nem túl izgalmas, profi színpadokon is rendszeresen előkerülő szöveg nyomán.

Önmagában is istenkísértő vállalkozásnak tűnt a nagymúltú **debreceni Főnix Diákszínpad** Pintér Béla-előadása, de amikor meghallottam, hogy az all-round színházcsináló egyik legjobb darabját, *A sütemények királynőjét* mindösszesen huszonegynéhány percben fogják prezentálni, komolyan aggódni kezdtem. Nem is tévedhettem volna nagyobb: a rendező Várhidi Attila rendkívül ökonomikus vázlatot készített a feszes szövegből úgy, hogy a két főszálat – a családját rettegetésben tartó Kosár elvtársat, illetve az Erikával túlságosan is közeli kapcsolatot óhajtó tanárt – pontosan kiemeli és felmutatja. A nyolcvanas évek kommunista Magyarországon játszódó történetet úgy oldották el a játszóknak a konkrét tértől és időtől, hogy az vizuális és akusztikus jeleiben mégis végig jelen volt, és eközben az abúzus, a családon belüli erőszak, a gyermeki ártatlanság és kiszolgáltatottság plasztikus képei hiánytalanul megképződtek. Koncentrált, fegyelmezett színészi játék, a két történetvonal éles, színpadi eszközökkel történő, értelmező elkülönítése jellemzi ezt a feszes, keserűen kacagtató produkciót.

Az ember szíve azért rendre összefacsarodik a sok nevetés közben a **nyíregyházi Színjátszó-SOKK** és a **Terne Cherhaja Zenekar** által jegyzett *Nyúzóvölgyet* nézve is. Demarcsek Zsuzsa sokadik roma projektje már ez: öröm és megtiszteltetés évről évre látni a fejlődést; azt, ahogyan a növekvő teherbírási játszóknak valódi alkotótársakká emelkednek, miközben egyre komplexebb színpadi anyagokhoz nyúlnak. A rendszerváltás utáni magyar színház egyik meghatározó előadása, a Mohácsi-testvérek által jegyzett *Csak egy szög*, egészen pontosan annak is csúcspontja, az emberevő cigányokat elítélő bírósági tárgyalás hosszú epizódja képezi ennek a gyönyörű előadásnak az alapját. Hosszan lehet és kell sorolni a sok-sok szépséget itt: az élőzenétől a jelmezektől, az odabökött mohácsi felmondatokkal egy-egy sorsot felkicselező színészek odaadó játékát, vadonatúj elemként a szépséges cigánybábok használatát, de említhetném az előadás letisztult térszervezését, az áramvonalas dramaturgiát is. A roma és nem roma játszóknak muszáj csapatban nagyon erősnek lenni, de szép egyéni teljesítmények is kiragynak a korból: a régi törvényszolga szerepében Kepics Mihály, az újában Lőrincz Lotti, míg a cigányok által jó étvággyal elfogyasztott Csordás Zoltán figurájában Aranyász Szabolcs teljesít kiválóan. És megszületik a legnagyobb, szintén az eredetiből származó, de – tudjuk jól – nagyon nehezen reprodukálható varázslat is; az ti., ahogy a gátlástalan röhögés egyszer csak néma csendbe dermed. Az ilyen és hasonló pillanatokban érzi és érti meg az ember, hogy milyen az, amikor tétje, célja és értelme van a színházban közösen eltöltött időnek.

MINŐSÍTÉSEK ÉS KÜLÖNDÍJAK

Zsúri: Győrei Zsolt, Jászay Tamás, Regős János

MINŐSÍTÉS

- Parti Nagy Lajos: *Pinokkió* – KFGG 9 (Nagykálló) – rendező: Vona Éva – bronz minősítés
- Nagyidai Gergő: *Oszkár* – Színjátszó-SOKK – rendező: Nagyidai Gergő – bronz minősítés
- *Az emberke tragédiája* – Pataki Komédiások (Sárospatak) – rendező: Szabó Viktória, Remeczki Imre (online előadás) – bronz minősítés
- Mrozek: *Nyílt tengeren* – KFGG 12 (Nagykálló) – rendező: Vona Éva – bronz minősítés
- Győri Izabella, Tarné Pásztor Nikoletta: *Időközben* – Vasvári Színjátszó Kör (Nyíregyháza) – rendező: Tarné Pásztor Nikoletta – bronz minősítés
- Lénárd Róbert: *Y-elágazás* – Zsöllye – rendező: Mandler Mónika – ezüst minősítés
- Olajos Emese: *Számomra halott* – Színjátszó-SOKK – rendező: Nagyidai Gergő – ezüst minősítés
- Lázár Ervin meséjéből írta Simonyi Zoltán: *Szegény Dzsoni és Árnika* – Hátori Waldorf Iskola (Miskolc) – rendező: Simonyi Zoltán – ezüst minősítés

- *Te feminista ork!* – Antré – rendező: Mandler Mónika – ezüst minősítés
- Molnár Ferenc: *Kóristát felvesszünk* (Az ibolya) – KFGG 11 (Nagykálló) – rendező: Vona Éva (az Országos Diákszínházi Fesztiválra meghívást nyert) – arany minősítés
- Pozsgai Zsolt: *Liselotte és a május* – Korinta Színpad – rendező: Mandler Mónika – arany minősítés
- Pintér Béla: *A sütemények királynője* – Főnix Diákszínpad (Debrecen) – rendező: Várhidi Attila – arany minősítés
- Mohácsi István, Mohácsi János: *Nyúzóvölgy* – Színjátszó-SOKK és a Terne Cherhaja Zenekar – rendező: Demarcsek Zsuzsa – arany minősítés (az Országos Diákszínházi Fesztiválra meghívást nyert)

KÜLÖNDÍJAK:

- *Pinokkió* – színészi különdíj Sebők Mihálynak
- *Kóristát felvesszünk* – színészi különdíj Horváth Petráknak
- *Liselotte és a május* – színészi különdíj Sente Szilárdnak (Az ODE Táborba meghívást nyert)
- *Te feminista ork!* – színészi különdíj Farkas Cintiának
- *Te feminista ork!* – színészi különdíj Virág Viktóriának (Az ODE Táborba meghívást nyert)
- *Nyúzóvölgy* – színészi különdíj Kepics Mihálynak
- *Nyúzóvölgy* – színészi különdíj Aranyász Szabolcsnak
- *Kóristát felvesszünk* – a színészeknek az epizódszerepek pontos kidolgozásáért
- *Számomra halott* – Olajos Emesének az ígéretes írói bemutatkozásért
- *Számomra halott* – a kórus akciójáért
- *Szegény Dzsoni és Árnika* – Simonyi Zoltánnak az adaptációért
- *A sütemények királynője* – Várhidi Attilának a szövegváltozatért és a dramaturgiáért
- *A sütemények királynője* – a csoportnak az összjátékért
- *Te feminista ork!* – a csoportnak a személyes élmények érzékeny színpadra adaptálásáért
- *Nyúzóvölgy* – az előadás alkotóközösségének a teljes színpadi világ megteremtéséért

Legjobb férfi alakítás: Tyukodi Dániel (*Kóristát felvesszünk*)

Legjobb női alakítás: Lőrincz Lotti (*Számomra halott, Nyúzóvölgy*)

Az ODE Táborba továbbá meghívást nyert Tarné Pásztor Nikoletta csoportvezető.

ODF 2022

IV. Országos Diákszínházi Fesztivál – A szekció

Jászay Tamás

Pécs, 2022. április 22-24.

NNÁ/KIMI 12.B – *Lila ákác* – rendező: Garai Lilla, Göndör Dávid

Mi dolguk Szép Ernővel a mai fiataloknak? És egyáltalán: hogyan lehet, szabad hozzányúltni egy ehhez hasonlóan míves szöveghez anélkül, hogy használat közben végzetes sérüléseket ne szenvedne? Bevallom, ilyen és hasonló kételyekkel ültem be az NNÁ-KIMI 12.B osztályának

